

Xalqımız görkəmli siyasi xadim, dövlət başçısı, müasir Azərbaycanın qurucusu, milyonlarla soydaşımızı dövlətçilik ideyası ətrafında birləşdirən şəxsiyyət, azərbaycançılıq ideologiyasının banisi, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 ildönümünü qeyd etməyə hazırlaşır. Ömrünü, həyatını fəda edən ulu öndər həm də çağdaş Azərbaycan Respublikasının, onun müasir dövlətçiliyinin memarı, yaradıcısıdır. Tarixdə və dünyada çox az dövlət xadimi tapılar ki, onların əksər sahələrinin inkişafı onun adı ilə bağlı olsun, çünki onun söyləri nəticəsində atılsın. Ulu öndər məhz bu xüsusiyyətlərdəndir.

bu baxımdan, Azərbaycanın demokratik dəyərlərə söykənən müstəqil dövlət kimi təşəkkül tapması ilə yanaşı, ölkənin məhkəmə-hüquq sistemi Azərbaycan dövlət siyasətinin formalaşdırılmasında tənzimlənməsi və inkişafı üçün ümummilli lider Heydər Əliyevə böyük töhfə vermişdir. Azərbaycanın müasir məhkəmə-hüquq sisteminin ədalətə söykənən prinsipləri məhz ümummilli liderin ömrü boyu təbliğ etdiyi və zaman fəaliyyətində rəhbərlik etdiyi haqq-ədalət ideyasına əsaslanır.

Ümumtəhsil hakimiyyəti illərində Azərbaycanın məhkəmə-hüquq sisteminin dayanıqlı fəaliyyəti və inkişafı Heydər Əliyevin 1969-cu ildən respublikanın rəhbərliyinə keçməsi ilə əlaqəli olaraq, Azərbaycanın müasir məhkəmə-hüquq sisteminin ədalətə söykənən prinsipləri məhz ümummilli liderin ömrü boyu təbliğ etdiyi və zaman fəaliyyətində rəhbərlik etdiyi haqq-ədalət ideyasına əsaslanır.

Ümumtəhsil hakimiyyəti illərində Azərbaycanın məhkəmə-hüquq sisteminin dayanıqlı fəaliyyəti və inkişafı Heydər Əliyevin 1969-cu ildən respublikanın rəhbərliyinə keçməsi ilə əlaqəli olaraq, Azərbaycanın müasir məhkəmə-hüquq sisteminin ədalətə söykənən prinsipləri məhz ümummilli liderin ömrü boyu təbliğ etdiyi və zaman fəaliyyətində rəhbərlik etdiyi haqq-ədalət ideyasına əsaslanır.

Ümumtəhsil hakimiyyəti illərində Azərbaycanın məhkəmə-hüquq sisteminin dayanıqlı fəaliyyəti və inkişafı Heydər Əliyevin 1969-cu ildən respublikanın rəhbərliyinə keçməsi ilə əlaqəli olaraq, Azərbaycanın müasir məhkəmə-hüquq sisteminin ədalətə söykənən prinsipləri məhz ümummilli liderin ömrü boyu təbliğ etdiyi və zaman fəaliyyətində rəhbərlik etdiyi haqq-ədalət ideyasına əsaslanır.

Ümumtəhsil hakimiyyəti illərində Azərbaycanın məhkəmə-hüquq sisteminin dayanıqlı fəaliyyəti və inkişafı Heydər Əliyevin 1969-cu ildən respublikanın rəhbərliyinə keçməsi ilə əlaqəli olaraq, Azərbaycanın müasir məhkəmə-hüquq sisteminin ədalətə söykənən prinsipləri məhz ümummilli liderin ömrü boyu təbliğ etdiyi və zaman fəaliyyətində rəhbərlik etdiyi haqq-ədalət ideyasına əsaslanır.

Azərbaycanın müasir məhkəmə-hüquq sisteminin təşəkkül tapması ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır

liqlarının müdafiəsi qanunvericilik, icra və məhkəmə orqanları qarşısında ümdə vəzifə kimi qoyulmuşdu. Məhkəmə hakimiyyəti anlayışı ilk Milli Konstitusiyamızda öz əksini tapmış, məhkəmə hakimiyyətinə verilən səlahiyyətlərə hakimlərin sərbəstliyi və müstəqilliyi daxil edilməklə ölkədə insan hüquqlarının qorunması və məhkəmə sisteminin ədalət mühakiməsinin səmərəli təşkili baxımından mütərəqqi addımlar atılmışdır.

Hüquqi islahatlara müstəsna əhəmiyyət verərək ulu öndərin 1996-cı il 21 fevral tarixli fərmanı ilə Hüquq-İslahat Komissiyası yaradılmışdır. Bu komissiya hüquqi islahatların prioritetlərini müəyyən etmişdi və Sovet İttifaqından qalmış hüquq sisteminin fəlsəfəsini tamamilə dəyişdirmişdi. Ümummilli lider Komissiyaya rəhbərliyi bilavasitə öz üzərinə götürmüş, qısa müddətdə yeni beynəlxalq təcrübə əsasında sivil, demokratik müasir qanunlar və məcləllər hazırlanaraq qəbul olunmuşdu. Komissiya tərəfindən işlənilən hazırlanmış "Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında", "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" qanunlar müstəqil məhkəmə sisteminin yaradılmasına və insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məqsədilə məhkəmə hakimiyyətinin müstəqil fəaliyyətinə təminat vermişdir. Aparılan məhkəmə-hüquq islahatları nəticəsində 2000-ci ildən etibarən yeni, insan haqlarının müdafiəsinə daha etibarlı təminat verən üçpilləli müstəqil məhkəmə sistemi fəaliyyətə başlamışdır.

"Məhkəmələr və hakimlər haqqında" qanun bu sahədə qanunvericiliyin müasirləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması baxımından mühüm addım olmuşdur. Qanunda hakimlərin toxunulmazlığı, deyəməzliyi, şəxsi təhlükəsizliyi, onların fəaliyyəti-

nunun aliliyi və məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin təmin edilməsi, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin genişləndirilməsi məqsədilə 2000-ci ilin sentyabr ayında Azərbaycanda yeni - birinci instansiya, apellyasiya və kassasiya instansiyalarından ibarət 3 pilləli müstəqil məhkəmə sistemi yaradılmış, eləcə də Məhkəmə Nəzarətçiləri və Məhkəmə İcraçıları Xidməti təsis edilmişdi.

Ulu öndər yeni Konstitusiyada insan amilini daha çox önə çəkmişdir. Konstitusiyanın müddəalarının üçdəbirinin insan hüquq və azadlıqlarına həsr olunması Azərbaycanda bu məsələyə nə dərəcədə önəm verildiyinin əyani təzahürüdür. Konstitusiyada, həmçinin insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədi, onları qorumaq isə qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının borcu olması təsbit edilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev 1998-ci il fevral ayının 22-də imzaladığı "İnsan hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında" fərmanı sözügedən sahədə

kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsinə təkan vermişdir. Bu fərmanla insan hüquqları sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin istiqaməti və konsepsiyası səhih şəkildə müəyyənləşdirilmişdir. İnsan hüquqları sahəsində proqram rolunu oynayan bu sənədlə insan hüquqları məsələsi ümumdövlət səviyyəsinə qaldırılmışdır. 1998-ci il iyulun 18-də isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə "İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı" təsdiq olunmuşdur.

İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən hüquqi islahatların ən mühümü isə yaşamaq hüququnun təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər olmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev təşəbbüsü ilə 1993-cü ildə respublikamızda ölüm cəzasının icrasına moratorium qoyulmuşdur. 1998-ci il fevralın 10-da isə humanizm prinsiplərinə sadiqlik göstərərək Azərbaycanda ölüm cəzası ləğv edilmişdir.

Azərbaycan həm də postsovet məkanında qətimkan tədbiri kimi həbsin seçilməsi səlahiyyətinin məhkəməyə verən və bununla da "Habeas Corpus" prinsipini tətbiq edən ilk dövlətlərdən olmuşdur. Ölkəmiz 2001-ci il yanvarın 25-də Avropa Şurasına üzv qəbul edilmiş, Avropa İnsan hüquqları Konvensiyasına qoşulmuş və bununla da Avropa İnsan hüquqları Məh-

kəməsinin yurisdiksiyasını qəbul etmişdir. Avropa Şurasının sənədlərinə qoşulmaqla milli qanunvericiliyin təkmilləşməsi Avropa standartlarına cavab verən yeni qanunların qəbul edilməsi prosesini daha da sürətləndirmişdir.

Milli insan hüquqları standartlarının Avropa İnsan hüquqları Konvensiyasına uyğunlaşdırılması məqsədilə 2002-ci ilin dekabrında "Azərbaycan Respublikasında İnsan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında" Konstitusiyaya Qanunu qəbul edilmişdir.

Ulu öndərin başladığı köklü islahatlar nəticəsində müasir Azərbaycan hüquq sisteminin inkişafı davamlı prosesə çevrilmişdir. Bu istiqamətdəki islahatlar ulu öndərdən sonra da onun layiqli davamçısı və siyasi varisi Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Dövlət başçısı tərəfindən imzalanan fərman və sərəncamlar qısa dövr ərzində ölkəmizin dinamik yüksəlişini təmin etmiş və həyata keçirilən islahatlara yeni təkan vermişdir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan rəhbərliyinə gəldiyi ilk günlərdən məhkəmə hakimiyyə-

mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Eyni zamanda, məhkəmələrə əlçatanlığın yaxşılaşdırılması və vətəndaş məmnunluğunun təmin edilməsi məqsədilə məhkəmə fəaliyyəti elektronlaşdırılmış, insanların məhkəməyə müraciət etdiyi andan məhkəmə qərarının icrasına qədər bütün prosesi əhatə edən "Elektron məhkəmə" informasiya sistemi yaradılmışdır.

Prezident İlham Əliyev bu barədə demişdir: "Məhkəmə-hüquq sisteminin davamlı inkişafı daim dövlət siyasətimizin prioritetlərindən biri olmuşdur. Məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin möhkəmlənməsi, hüququn aliliyinin təmin edilməsi, məhkəməyə müraciət imkanlarının genişləndirilməsi, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin və keyfiyyətinin artırılması, yüksək hüquqi biliklərə malik hakim korpusunun yaradılması, məhkəmə fəaliyyətinin yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi yolu ilə təkmilləşdirilməsi bu inkişaf prosesinin mühüm istiqamətləridir".

Hazırda qarşıda duran əsas vəzifələrdən biri ədalət mühakiməsi sistemini Müzəffər Ali Baş Komandan, cənab Prezident

İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Vətən müharibəsində azad edilmiş torpaqlarımızda təmin etməkdir. Bu gün Ermənistanın işğal nəticəsində dağıdılmış və minalanmış ərazilərimizdə intensiv şəkildə infrastrukturun yenidən qurulması və bərpa işləri həyata keçirilir. İnanırıq ki, tezliklə həmin bölgələrdə həyat tam bərpa olunacaq, soydaşlarımız öz doğma torpaqlarına, yurd-yuvalarına qayıdacaq, həmçinin yeni yaradılan məhkəmə, ədliyyə və hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti bütövlüklə təmin olunacaqdır. Fikrimcə, işğal altında olan torpaqlarımızın azadlığı uğrunda yorulmadan əmək sərf etmiş və düşmənlər üzərində qələbə qazanacağımıza ürəkdan inanmış ulu öndərimizin ruhu o zaman daha çox şad olacaqdır.

Rafig QURBANOV,
Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi, Kommersiya Kollegiyasının sədri.

Zaman keçdikcə yeni regional məhkəmə, apellyasiya məhkəmələri və inzibati ədliyyə sistemi yaradılmış, hakimlərin sayı 2 dəfə artırılmış, məhkəmə infrastrukturunun müasirləşdirilməsi istiqamətində